

9. ЈОНИЋ ВЕЛИБОР
саслушаван 21 јуна 1946 године

Претседник: Наставља се претрес. Друзе заставниче, уведите све малопређашње оптужене и оптуженог **Јонића Велибора**. (Оптужени улазе у дворану) Оптужени Јонићу, устаните, приђите Суду и седите. Јесте ли разумели оптужницу?

Оптужени Велибор Јонић: Јесам, господине претседниче.

Претседник: Осећате ли се кривим?

Оптужени: *Ја сам сигурно учинио извесне грешке, али ми је савест мирна да сам као Србин...*

Претседник: *Оставите те приче на страну, одговорите: осећате ли се кривим или не?*

Оптужени: Не осећам се кривим.

Претседник: Отворите ваш примерак оптужнице, страна 62. Јесте ли прочитали тачку 2, са подтачкама а) до закључно ж) на страни 64 и 65?

Оптужени: Јесам, господине претседниче.

Претседник: Јесте ли учествовали у томе раду владе Недића који је описан у тим тачкама?

Оптужени: Јесам, господине претседниче.

Претседник: Прећи ћемо сада директно на вас на 68 страни. Јесте ли се ви одмах после капитулације Југославије ставили у службу немачком окупатору?

Оптужени: Нисам, господине претседниче.

Претседник: Јесте ли били референт у наставном одељењу комесаријата просвете?

Оптужени: Јесам.

Претседник: Је ли комесаријат за просвету био у служби немачког фашистичког окупатора?

Оптужени: То је била српска влада.

Претседник: Је ли комесаријат за просвету радио по директивама немачког окупатора?

Оптужени: Ја не сматрам да је био у служби немачког окупатора.

Претседник: Према томе не сматрате ни да сте ви били у служби окупатора?

Оптужени: Не сматрам. Комесара за просвету постављао је заповедник за Србију.

Претседник: Па, према томе, је ли комесарска управа била у служби немачког окупатора или није?

Оптужени: Ја сматрам да је она у најтежим временима бранила српски народ.

Претседник: У акту 33 и 48 из 1941 године каже Бенцлер да је наредио Недићу да образује владу. Међутим, пре тога је утврђено да је комесарску управу образовао фашистички окупатор. Оптужени Јонићу, да ли је окупатор комесарску управу образовао за заштиту својих окупаторских интереса, или за заштиту интереса српског народа?

Оптужени: Вероватно да је имао у виду у првом реду своје интересе, а ми смо имали у виду интересе српског народа, да у овом најтежем периоду српске историје бранимо српски народ.

Тужилац: То је пропаганда.

Оптужени: Није то пропаганда.

Претседник: Кад сте ви постали комесар за просвету?

Оптужени: Јула месеца.

Претседник: Ко вас је поставио за комесара?

Оптужени: Мене је позвао Милан Аћимовић и понудио ми је најпре положај комесара за избеглице. Ја сам то одбио. Онда ми је Аћимовић изнео какво је опасно и тешко стање за српску омладину и апеловао је на мене понудио да примим положај комесара просвете и браним српску омладину. Ја сам, размишљајући о томе, примио то. У моме карактеру има једна црта и ја не могу мирно да прођем поред човека који се дави а да му не пружим руку.

Претседник: Значи, после дужег размишљања ви сте прихватили понуду немачког окупатора на сарадњу, која вам је учињена преко Милана Аћимовића?

Оптужени Јонић: Милан Аћимовић.

Претседник: Јесте ли прихватили понуду Милана Аћимовића?

Оптужени: Прихватио сам.

Претседник: Јесте ли претпоставили да је окупатор одобрио да вам учини такву понуду?

Оптужени: Ја сам претпоставио.

Претседник: Јесте ли постали комесар?

Оптужени: Постао сам.

Претседник: Колико сте дуго остали комесар?

Оптужени: Месец дана и нешто више.

Претседник: Онда?

Оптужени: Онда сам захтевао после оног случаја у Косјерићу, где су Немци наредили жандармима да стрељају наше људе, ја сам тражио на седници од Милана Аћимовића да комесарска управа поднесе оставку.

Претседник: Питам вас. Шта је после тога било; јесте ли постали Недићев министар?

Оптужени: Тривунац ми је нудио да постанем помоћник министра просвете ја сам то одбио. При крају 1941 године Недић ме је питао за моје планове у просвети, ја сам сматрао да је у питању израда неког елабората. Сутра дан телефоном сам обавештен да сам постао министар, али ја сам ухватио везу са немачким про-

фесором универзитета у Минхену који је био пријатељ и Живојина Балугчића и са њиме сам организовао саботажу у министарству просвете.

Претседник: Јесте ли били генерални секретар у ЈБотићевом „Збору“?

Оптужени: Ја сам био само до 1938 године, онда сам раскрсио са политиком...

Претседник: *Молим вас одговарајте само на питања. Јесте ли оснивач „југословенске акције“?*

Оптужени: Јесам и хтео сам ...

Претседник: *Не питам шта сте хтели, оставите то за завршну реч. Јесте ли током читаве окупације одржавали најтешње везе са Нојхаузенем, Нојбахером, Турнером и другима?*

Оптужени: Није тачно. Нојбахера сам видео једанпут у животу.

Претседник: Упозоравам вас да заузмете пристojно држање према Суду и одговарате само на питања, иначе ћу бити принуђен да вас удаљим из суднице и у вашој отсуности да прочитам исказе које сте дали у истрази и тек по повратку у судницу известићу вас шта смо прочитали.

Оптужени: Молим вас.

Претседник: Одговорите само на питања?

Оптужени: Нојбахера сам видео једанпут, са Турнером сам говорио три до четири пута...

Претседник: Јесте ли ви кроз читаво време окупације одржавали најтешње везе са немачким окупаторским руководиоцима, међу које спадају Бенцлер, Нојхаузен, Нојбахер, Турнер?

Оптужени: Ја сам одговорио.

Претседник: Јесте ли одржавали...?

Оптужени: Ја сам одржавао везу са оним факторима са којима сам морао да радим.

Претседник: Јесте ли одржавали политичке везе?

Оптужени: То је била политичка веза.

Претседник: Јесте ли одржавали стручне везе?

Оптужени: Одржавао сам са просветним референтима.

Претседник: Јесте ли одржавали привредне везе?

Оптужени: Никакве привредне везе.

Претседник: Јесте ли подносили Немцима извесне реферате?

Оптужени: Никакве реферате.

Претседник: Ја ћу вас потсетити да сте Немцима поднели два реферата?

Оптужени: Јесам.

Претседник: *Онда приберите се, мислите на питање које вам се поставља и одговарајте кратко и јасно. Суд хоће од вас да зна извесне чињенице а нека широка објашњења оставите, помозите вашем браниоцу да да одбрану и задржите себи за завршну реч.*

Претседник: Јесте ли ви, као комесар просвете, а доцније као министар просвете, били непосредан организатор и руководиоца фашизирања школа и просветних установа?

Оптужени: *Нисам, фашизирао школе, имам конкретних доказа, ја сам саботирао све што су Немци хтели у том погледу. Ни један љотићевац није послао начелником у Министарству просвете. Начела моје основне политике била су да се омладина има васпиташи у духу народних традиција и образовања за државне потребе.*

Претседник: Је ли вашом иницијативом донета нова уредба о универзитетима?

Оптужени: Немци су рекли да ће затворити универзитете, а ја сам казао да ћу их реформисати, а да се они не затварају.

Претседник: Јесте ли донели уредбу?

Оптужени: Јесам.

Претседник: Да ли је том вашом уредбом уведена универзитетска полиција?

Оптужени: Јесте, по угледу на енглеске колеџе Оксфорд и Кембриџ, који имају полицију која стоји под ректором универзитета, а које има и по улицама.

Претседник: А по коме сте угледу донели одредбу да се забрани приступ и учење Јеврејима и Циганима.

Оптужени: То је окупатор захтевао и морало је тако бити по сили власти коју је вршио он у земљи.

Претседник: А што сте поштовали ту власт?

Оптужени: Били смо принуђени. То је закон нужде, иначе би се упропастио српски народ.

Претседник: *Оставите српски народ на миру, одговарајте на оптужбу. Јавна вас тужба терети за страховите и тешке злочине и покушајте то да објасните, а српство оставите на страну.*

Оптужени: *Као Србин...*

Претседник: *А где сте рођени?*

Оптужени: *Рођен сам у Крњеву у сред Шумадије. БОГ ми је сведок да сам радио као Србин.*

Претседник: Јесте ли ви у средњим и стручним школама наредили да се врши подела на а) и б).

Оптужени: Ја нисам хтео да се Гестапо меша у школе, и да се понови оно што је било у Крагујевцу, што су Немци радили са професорима и ђацима. Ја сам хШео да се не меша специјална полиција и Гестапо.

Претседник: А јесте ли знали за покољ у Крагујевцу?

Оптужени: Како да не.

Претседник: А зашто сте у истрази казали да нисте знали и чак да вас није ни интересовало?

Оптужени: Није тако, ја сам казао да сам знао.

Претседник: Ко је спадао у категорију а)?

Оптужени: Национално поуздани.

Претседник: А ко у категорију б)?

Оптужени: Национално непоуздани и у категорију в) колебљиви.

Претседник: Шта је бивало са ученицима категорије б)?

Оптужени: То су ученици отпуштени из школе, којима нисам дозволио приватан испит и који су упућивани ...

Претседник: У логоре, у Паланку?

Оптужени: Не у логор, него у завод за принудно васпитање.

Претседник: Ко је основао тај завод?

Оптужени: То је било по предлогу Милана Аћимовића и стајао је под министром унутрашњих дела, а то је било само зато да се омладинци не терају на Бањицу где би могли бити и стрељани.

Претседник: Добро. А јесте ли питомце, како их називате из логора у Смедеревској Паланци достављали и упућивали специјалној полицији управе града Београда?

Оптужени: Ја нисам то радио. Мислим да је био један или два случаја, *и то после једне завере кад су хтели да убију управника завода, његову жену и остало особље.*

Претседник: Је ли управник завода био љотићевац?

Оптужени: Није.

Тужилац: Милован Поповић није био љотићевац?

Оптужени: Није љотићевац. Он је био познати антикомуниста, а не љотићевац.

Претседник: *А мислите ли да би била нека штета да су га убили?*

Оптужени: *А шта би било са омладином? Онда би погинула српска омладина. Спасено је 200 до 300 у првом маху.*

Претседник: Ево како сте ви одлуке доносили (чита): „Министарство просвете и вера, опште одељење, пов. бр. 269 од 26 јула 1944 Београд. - Одобравам одлуку управе завода за принудно васпитање омладине у Смедеревској Паланци којом су из разлога предострожности отклоњени из завода и упућени натраг у специјалну полицију управе града Београда, четири омладинаца завода због прекршаја заводских прописа озбиљног карактера, и то Маријан Миле, Војводић Божидар, Јоргачевић Стеван и Гојковић Момир." Јесте ли упутили ове омладинце натраг специјалној полицији у Београд?

Оптужени: Сигурно, ако стоји.

Претседник: Је ли вам било познато да су у специјалној полицији вршена мучења, батињања, убијања?

Оптужени: Није ми било познато.

Претседник: Није вам било познато? И какав је био начин исхране у заводу у Смедеревској Паланци?

Оптужени: Питомци су добијали већу количину хране него што је окупатор прописао за све становнике у Србији.

Претседник: Да ли је храна била добра?

Оптужени: Ја сам три пута ишао. Деца су одлично изгледала. Сва су била здрава, румена и пуна. Зато су родитељи чак и тражили да им приме децу у завод. На пример, судија Мрваљевић тражио је да упути рођаку у завод. Ја сам сматрао питањем части питање исхране у заводу. *У 1942, кад је настала криза у исхрани, онда лично сам од средског начелника у Смедеревској Паланци одузео храну, која је била прикупљена за Немце, а замолио сам Недића*

да лично интервенише, и узета је храна од „националне службе рада“ и послата у завод. Кад се погледају извештаји види се да су појединци често добили у тежини.

Претседник: Јесте ли у моменту глади, кад су омладинци, како ви кажете, добили у тежини, кад је наступила глад у заводу на тражење управника Поповића, кад је рекао да има хране свега за дан, дан и по, отписали му да се чита оче-наш пре обода...?

Оптужени: Ја као религиозан човек верујем у молитву и ја сам чинио своју дужност, а они су требали да се моле господу богу да добију парче хлеба.

Претседник: Јесте ли били уверени да ће читање оче-наша да им помогне у исхрани.

Оптужени: То је била моја дужност.

Тужилац: То је био цинизам.

Оптужени: То није цинизам и ја ћу и пред богом да одговарам за ово. Сматрам да је моја савест мирна.

Претседник: На питање иследника одговорили сте поводом ове критичне ситуације у исхрани ученика категорије б) набијених у заводу за васпитање у Смедеревској Паланци: „Као религиозан човек сматрао сам да ће питомцима помоћи у исхрани ако се буду молили богу пре обода и читали молитву оче-наш.“

Оптужени: *А да ли стоји у одговору да сам чинио дужност и да сам предузимао све мере које су стајале до живота човека да се не дозволи да питомци Гладују.* Мени је био циљ поступати са питомцима хришћански и човечно. То је било питање образа Смедеревске Паланке.

Претседник: Је ли то питање образа кад питомце упућујете код Драгог Јовановића и Бећаревића у специјалну полицију?

Оптужени: Ја сам упућивао на њихов захтев.

Претседник (оптуженом Јовановићу): Оптужени Јовановићу, устаните, приђите. Јесу ли вам из логора у Смедеревској Паланци упућивани у специјалну полицију ученици категорије б)?

Оптужени Јовановић: Са логором у Смедеревској Паланци лично нисам имао никакве везе.

Претседник: Је ли имала ваша специјална полиција?

Оптужени Јовановић: Делегирао сам Бећаревића и Грујичића да одржавају везу по питању логора у Смедеревској Паланци.

Претседник: Јесу ли одржавали везу са оптуженим Јонићем?

Оптужени Јовановић: Јесу. Они су долазили на конференције.

Претседник (оптуженом Јонићу): Оптужени Јонићу, ко је помагао у редиговању уредби о логору у Смедеревској Паланци.

Оптужени Јонић: Министар унутрашњих послова.

Претседник: И ко још? Је ли помагао и Бећаревић?

Оптужени: Не сећам се.

Претседник: На записнику сте рекли да је тачно... Објасните какве везе има васпитање омладине у Смедеревској Паланци са Бећаревићем?

Оптужени: Био је делегиран од министра унутрашњих послова. Ја сам био упућен да сарађујем са њим пошто је завод био и под министарством просвете и под министарством унутрашњих послова.

Претседник: Можете да седнете, Јовановићу. (Наставља испитивање Јонића): Јесу ли ученици категорије б) били хапшени и одвођени у логор?

Оптужени: Да их не би ухапсила полиција и Гестапо спровођени су у Смедеревску Паланку.

Претседник: Је ли по вашем наређењу заведен систем шпијунирања?

Оптужени: Није.

Претседник: Јесте ли издавали наређења директорима и наставницима да своје ученике шпијунирају, да их избаце из школе и предају полицији, ако показују симпатије према народноослободилачком покрету.

Оптужени: *Молим, то морам да објасним...*

Претседник: *Јесте или није?*

Оптужени: Ја сам издао наређење, пошто је претила опасност да се умеша Гестапо у школу. Ја сам због тога издао наређење да се упућују у Смедеревску Паланку да би их заштитио, да их не би ухватили Гестапо и специјална полиција.

Претседник: Јесте ли наређивали да се позову ђачки родитељи на састанке на којима је тражено од њих да мотре на своју децу и, ако приметите да раде за комунисте и народноослободилачки покрет, да их доставе?

Оптужени: Не да их доставе него да мотре... Ја сам увек био за сарадњу дома и школе *и та сарадња ми је сачувала омладину за време окупације...*

Претседник: Је ли сарадња дома и школе тражити од родитеља и овакву једну изјаву (Чита): „Изјављујем и јемчим својим животом да је мој син ... кћер ... ученик ... разреда више самоуправне гимназије у Аранђеловцу, национално исправан и да ће такав у будућности остати, да неће одржавати никакве везе нити потпомагати ни личности ни организације које раде против мира и реда у земљи..."

Оптужени: Требали су да похапсе све наставнике и ученике ... То је било више застрашивање.

Претседник: *Јесу ли се партизанске организације бориле тада у Србији против окупатора?*

Оптужени: *Ја мислим да су биле ван Србије.*

Претседник: *Нисте знали да су у Србији постојали партизански одреди?*

Оптужени: *У 1944 години махом су се иовукли из Србије...*

Претседник: *Да, главнина се повукла, а они делови који су остали јесу ли дејствовали?*

Оптужени: *Они су чинили нама и услуге... Они су нам помагали... Ми смо морали...*

Претседник: У записнику сте исказали и чини ми се да се на неколико места говори о томе да сте ви предлагали и тражили неке мере да се то нередовно стање уклони... Да због партизанске акције не може да се врши редовна привредна пљачка за рачун окупатора и да сте за рачун владе са осталима предложили страховите мере одмазде у тим крајевима.

Оптужени: Никакве одмазде. *Ми смо чували од одмазде коју је водила привредна немачка полиција. Она је брстила као Гусенице, Где Год се појавила. Чували смо да неки крајеви не буду без хлеба.*

Претседник: Ко је са привредном полицијом од органа српске владе сарађивао у пљачкању народа?

Оптужени: Министар пољопривреде, министар привреде.

Претседник: Јесу ли помагали окружни и срески начелници?

Оптужени: Јесу и они.

Претседник: Је ли учествовала СДС?

Оптужени: То не знам.

Претседник: Па добро, објасните како ви то чувате, кад оружане организације владе, чији сте ви члан, заједно са окупатором одлазе и пљачкају жито, стоку итд.? Да ли на тај начин ви чувате народ или радите за Немце?

Оптужени (Избегава одговор): Па, господине претседниче...

Претседник: Молим вас објасните.

Оптужени: На тај начин чувамо да равномерно сви крајеви добију да неки крајеви не остану без хлеба јер би окупатор оно што је у равници, што је било приступно, Где су моГли доћи, све однети, нису оставили ни зрно хлеба а требало је да се прехрани човек са децом. Ми смо веровали, да између два зла треба да бирамо мање. Сељаци су тако захтевали.

Претседник: Ко је захтевао?

Оптужени: Сељаци су захтевали.

Тужилац: А шта су захтевали?

Оптужени: Они су захтевали да српска влада убире храну.

Тужилац: Немојте ви Говорити у име српских сељака и српског народа.

Оптужени: Идите па питајте, ја Говорим чисту истину.

Претседник: ИзГледа да ви збоГ српскоГ сељака сада седите ту оптужени Јонићу? Јесте ли ви упућивали слике и карикатуре са фашистичком садржином у школе?

Оптужени: Нисам упућивао ја, него су Немци упућивали преко пропаганде. Ја сам узео извесне ствари и протествовао сам што су директно упуШили. Тражио сам да иде увек преко министарства просвете, да бих могао вршити саботажу.

Претседник: Јесу ли Немци тај фашистички материјал достављали на вас?

Оптужени: Они су достављали. Ја сам уништавао све што је било фашистичко.

Претседник: Све сте уништили?

Оптужени: Јесте.

Претседник: Јесте ли упућивали на школе?

Оптужени: Нисам ништа.

Претседник: Јесте ли на Светог Саву 1942 године организовали прославу на Београдском универзитету?

Оптужени: Пре свега та прослава није била на Београдском универзитету него на Коларчевом. *Пре рата је постојао обичај...*

Претседник: Јесте ли организовали?

Оптужени: То је управа Коларчевог универзитета организовала, а ја сам био покровитељ као министар просвете.

Претседник: Јесте ли као покровитељ поздравили Бенцлера, Турнера и друге?

Оптужени: Поздравио сам само Бенцлера као претставника немачког рајха. Пре рата још био је обичај да се позивају дипломатски претставници. *У кратком говору, који сам упутио Бенцлеру, ја сам се обратио само њему а не Турнеру ни окупатору, него њему као претставнику, дипломатском претставнику немачког рајха.*

Претседник: А је ли он био окупатор? Је ли то чињеница?

Оптужени: Господине претседниче ...

Претседник: Јесте ли поздравили окупатора?

Оптужени: Ја сам поздравио немачког посланика.

Претседник: Који је окупатор.

Претседник: *Јесте ли у влади предлаГали нове и оштре мере уперене против српскоГ народа?*

Оптужени: *Никада против српског народа нисам ништа предлаГао.*

Претседник: Јесте ли ви предлагали нове и оштрије мере за угушивање народноослободилачког покрета?

Оптужени: *Знајући за паклене намере Немаца* тражио сам мир и ред, док дође моменат за устанак.

Тужилац: То су пароле окупатора.

Оптужени: *То није била парола окупатора. Окупатори Рибентрон и РозенберГ који су упропастили источне крајеве и Украјину, искоренили би српско племе, јер је њима требала линија Морава - Дунав - Вардар да избију на Јегејско море.*

Претседник: *Оставите ту високу политику Јонићу.*

Оптужени: *Говори неразумљиво. То је било...*

Тужилац: *Јонић изиГрава улогу Рибентрона и РозенберГа.*

Оптужени: *Ја сам само Србин.*

Претседник: На записнику сте рекли овако: „од стране свих просветних референата и такође од свих немачких фактора је тражено да се рашчисти наставничко особље од комуниста и присталица народноослободилачког покрета и да се таквим ђацима онемогући школовање... Како је по том питању и став владе, „чији сте и ви били члан-био једнак са ставом Немаца, то је овај захтев извршен.“

Оптужени: То није тачно.

Претседник: Како је према вама поступљено у истрази?

Оптужени: Господине претседниче, ја сам био тешко болестан.

Претседник: Молим вас лепо, да ли сте тучени у истрази?

Оптужени: Нисам.

Претседник: Јесте ли натерани да дате исказ изнуђењем?

Оптужени: Нисам.

Претседник: Јесте ли исказали да је тачно што сте рекли?

Оптужени: Није тако јасно стилизовано; *ја сам био тако уморан...*

Претседник: Јесте ли прочитали записник пре него што сте га потписали?

Оптужени: Молим вас.

Претседник: Поставља му поново исто питање.

Тужилац: Ту су напоменуте ствари као исправке које је оптужени стављао својом руком.

Претседник: Због тога и питам, јер на читавом низу постоје исправке које сте ви ставили на записник, значи да сте и читали.

Оптужени: *На два до три места.*

Претседник: *Молим овде је тачно означено какав је по том питању био став владе стоји једнак ставу Немца-тако су и ови захтеви извршени.*

Оптужени: *Ја нисам тако рекао - немогуће је да сам тако рекао.*

Претседник: Јесте ли ви издавали наређења чиновницима да морају држати предавања и зборове.

Оптужени: На основу општих одлука владе ја сам то чинио.

Претседник: Јесте ли наређивали тим расписом да морају држати предавања са садржајем упереним против народноослободилачке борбе и да се велича влада народног спаса и њен шеф.

Оптужени: Никада ја Народноослободилачку војску нисам спомињао у својим расписима, никада, јер сам веровао у ослобођење.

Претседник: Јесте ли ви немачком пропагандном одељењу доставили списак познатих јавних и угледних радника и предлагали да се ангажују за предавања на радио Београду.

Оптужени: На захтев немачког пропагандног одељења ја сам тај спис достављао. И раније је био обичај да су се предавања просветног карактера држала обично од просветних радника. То је државна пропаганда тражила од мене и ја сам такав списак доставио.

Претседник: Јесте ли ви аутор апела српском народу у априлу 1941године?

Оптужени: Нисам. *С тим апелом стоји овако...*

Претседник: Јесте ли ви организовали конференције просветних радника?

Оптужени: Јесте, али сам рекао да нико не мора да присуствује.

Претседник: Јесте ли на тој конференцији претходно одржали говор и убеђивали присутне да треба да потпишу?

Оптужени: Да, рекао сам, али да то није обавезно.

Претседник: Је ли тај апел српском народу позивао народ на послушност и покорност окупатору?

Оптужени: Ја не верујем.

Претседник: Прочитаћемо, имамо апел.

Оптужени: Ја сам знао да је то било за политику мира и реда и ограђење од тога да је српски народ сав комунистички што је трубила Павлићева штампа онда нас је на тај начин оптуживала да су сви Срби комунисти с тиме да би нас Немци побили.

Претседник: Да ли је на вашу иницијативу створен српски цивилни план?

Оптужени: Не, господине претседниче, то је дело мога помоћника Велимира Јанковића. Ја сам објаснио нашу просветну политику. Тај план ја нисам хтео да озаконим за време окупације баш због тога да не би добили извесни фашистички карактер у нашем школству.

Претседник: Ко је давао основну линију просветне политике?

Оптужени: Нисам ја.

Претседник: А јесу ли Немци одобравали?

Оптужени: Молим, нисам знао.

Претседник: Напомињем да сте у истрази на питање иследника: „Како су Немци гледали на овај став просветних референата и план, да ли су то одобравали, ви сте...”

Оптужени: А то је друго.

Претседник: ... Ви сте рекли: „Основну линију просветне политике Немци су одобравали.”

Оптужени: Ја сам рекао, господине претседниче, да сам имао једног пуковника Немца с којим сам вршио саботажу.

Оптужени: Ја сам рекао да сам имао Немца др. Рајиница који је одобравао шта сам ја радио. Он је био социјал-демократа и антихитлеровац. Ја имам сведока који ће доказати да сам имао човека пријатеља који ми је помогао да не извршим организацију културне коморе, организацију српске омладине, да не извршим организацију српске жене, а да спроведем план против нацизма, да спроведем Главни просветни савет где је министар полагао јавно рачун о своме раду, да заведем јавне испише у школама, да заведем предавање веронауке у школама, све супротно национал-социјализму.

Претседник: Не суди се томе вашем пријатељу Немцу окупаШору, па да ви за њега причате као бранилац.

Оптужени: Он је мени помогао. Ја сам имао сисШем саботаже који сам изградио и четири Године вршио.

Претседник: Јесте ли ви организовали на Коларчевом универзитету антикомунистички и антипартизански течај, и антикомунистичку изложбу?

Оптужени: Антикомунистичка изложба није била на Коларчевом универзитету него у некој згради на Славији. То су приделили Немци у заједници са неким нашим људима. Антикомунистичке течајеве организовао сам ја на Коларчевом универзитету без помоћи Немаца.

Претседник: Јесте ли ви организовали сталне антикомунистичке, антипартизанске курсеве?

Оптужени: *Не антипартизанске, већ антикомунистичке: Нас су нападали да смо комунисти и да нас све треба побити.*

Претседник: Да ли су партизани по вашем мишљењу називани истим именом као и чланови Комунистичке партије?

Оптужени: Ја сам тако мислио.

Претседник: Оптужени Динићу, устаните и приђите Суду. Је ли у влади Недићевој рашчишћено питање ко се све подразумева под речју комуниста?

Оптужени Динић: Под комунистима подразумевали су се и партизани.

Претседник: Је ли та чињеница позната оптуженом Јонићу?

Оптужени Динић: Ја мислим да јесте.

Претседник: А је ли морала бити позната?

Оптужени Динић: Морала је.

Претседник: Јесте ли чули, оптужени Јонићу, шта вам каже ваш министарски колега?

Оптужени Јонић: Господин Динић, као министар унутрашњих послова можда ј_ и знао, а ја као министар просвете нисам имао рашчишћене те појмове.

Тужилац: Је ли Гебелс исто тако називао партизане?

Оптужени Јонић: Шта се мене тиче Гебелс.

Тужилац: Ви сте његов колега.

Оптужени Јонић: Никада га нисам ни видео у животу.

Претседник: Јесте ли ви створили једну читаву пропаганду, читав низ чланака, којима сте позивали на ред и мир и на оправдање политике Недићеве владе, на сарадњу са окупатором, на издају отаџбине и на вршење ратних злочина?

Оптужени Јонић: Издају отаџбине никада нисам вршио. Пропагирао сам политику реда и мира. Ту је политику најзад одобравала и легална југословенска влада у Лондону, као што се види из оптужнице.

Претседник: Јесте ли ви у тим многобројним чланцима и говорима позивали на сарадњу са окупатором?

Оптужени Јонић: На сарадњу са окупатором не.

Претседник: Ви кажете да вам је краљевска влада одобравала тај поступак.

Оптужени: Кад сам постао министар прво питање које сам упутио Недићу било је: „Господине претседниче, да не дође до одговорности“, мислећи на законе који су онда постојали. Он је онда одговорио: „То је моја ствар.“ Ја сам имао утисак да Недић има везе са лондонском владом.

Претседник: Јесте ли ви у свом чланку „Једна успела акција“, између осталог написали и ово: „Од користи ће бити и то што ће се упознати са мерама помоћу којих је националсоцијализам пресекао са бесмисленим цепањем сељачког поседа“?

Оптужени Јонић: То је био један говор. То сам ја рекао омладинцима кад су полазили у Немачку. Било је 20 до 30 њих који су ишли ради посете угледних имања.

Претседник: Молим вас лепо објасните: Је ли ово упућивање на преимућство националсоцијализма, је ли ово пропагирање националсоцијализма?

Оптужени: Ту је био присутан немачки претставник и морао сам тако рећи.

Тужилац: И то због њега само?

Оптужени: Због њега.

Претседник: Јесте ли ви били уредник „Српског гласа“?

Оптужени: Само формално. Уредник је био Милош Милошевић.

Претседник: Јесте ли писали чланке?

Оптужени: Јесам, али чланци су били кориговани од стране немачке цензуре. Било је тешко писати под окупатором. (Смех у публици) *Ја сам због једне реченице, коју сам хтео да упутим српском народу, морао да пишем чланак, али немачки професор који је прегледао није био глуп човек и избацивао је то.*

Претседник: Јесте ли на збору у Нишу рекли овако: „Ви данас видите какву они судбину спремају српском народу... *На челу ТОГ балканског комунистичког партизанског покрета налази се Хрват Јосип Броз Тито, Хрват Иван Рибар и ишта ти ја знам ко се све не налази, само Срба међу њима нема. Међу њима треба после Милоша Обилића и Карађорђа да претставља Србе Моша Пијаде Јеврејин*“. *Па причате.* Има тамо Кинеза, има тамо Црнаца, Италијана и понеки Србин се нађе, који се за љубав комунистичке идеологије потпуно одродио од свога народа“. Јесте ли ви ово говорили у Нишу?

Оптужени: То је новинарски извештај. Ја нисам тако говорио.

Тужилац: Да ли сте копирали Дражу или Дража вас у оваквим пароллама?

Оптужени: Ја нисам знао много о Дражином покрету.

Претседник: Јесте ли изговорили ово или не?

Оптужени: На такав начин нисам изговорио.

Претседник: Је ли то суштина?

Оптужени: Можда, отприлике сам тако рекао.

Претседник: Је ли то позивање у борбу против народноослободилачког покрета?

Оптужени: То је било позивање на ред и мир. *Г. претседниче ти су извештаји израђивани у нашој пропаганди и ко се све ту није мешао, и кад сам ја тражио исправке нису хтели да штампају.*

Претседник: Јесте ли ви једном приликом у Јагодини рекли и ово: „Нама, браћо и пријатељи, овај рат није потребан. Да би се сачувала отаџбина требало је закључити пакт са великим немачким рајхом“.

Оптужени: То није тачно. То са немачким великим рајхом оставите.

Претседник: А „тројни пакт“?

Оптужени: Ја сам сматрао да није моменат за улазак Југославије у рат. То је тачно.

Претседник: *Је ли сматрате за правилно што је закључен пакт?*

Оптужени: *Ја сам био против пакта. Ја сам био против те политике. Ја сам кад ми је Стојадиновић понудио да се кандидујем за народног посланика да би после постао министар то одбио као Год кад ми је и Драгиша ЦвеШковић нудио да postanем министар, јер сам знао као професор Војне академије за империјалистичке циљеве немачкоГ национал-социјализма.*

Претседник: Да ли сте на збору у Чачку 22 фебруара 1943 рекли овако: „Кад су Енглези такви јунаци зашто се не боре са својом сопственом војском, а не крвљу туђих синова. Они изгубише највећу тврђаву света за педесет часова борбе и то кукавички, иако су стално тврдили да је ова тврђава неосвојива.“

Оптужени Јонић: У моме карактеру не лежи да говорим о некоме да је кукавица. Енглези нису кукавице, ја сам живео у Енглеској.

Претседник: Јесте ли то говорили на збору у Чачку?

Јонић: То је било пре 4 до 5 година, и ја се свега тога детаљно не могу да сетим.

Тужилац: Али то је забележено.

Оптужени: Забележено је ради немачке пропаганде, а не ради мене. Забележено је како је требало немачкој пропаганди.

Претседник: Јесте ли ви написали, не изговорили, него написали у чланку „Путем спасења“, отштампаном у „Српском народу“ бр. 23 од 19 јуна 1943 године: „Отуда, ако се погледа ко је од наших сељака отишао у партизане, видеће се да су то махом људи који су се давно одвикли од ашова и мотике и који би хтели да живе на лак начин. Правог домаћина нема међу њима ниједног док их је велики број обичних пљачкаша и разбојника.“

Оптужени: Ја сам то написао у заблуди.

Претседник: Каквој заблуди?

Оптужени: У заблуди (У публици смех). Кад се непрестано сервира да је то тако, ја сам веровао да је то тако.

Претседник: Јесте ли ви, заједно са Спалајковићем и Милутином Недићем, створили план о стварању велике Србије?

Оптужени: Најодлучније одбијам то од себе. Ја сам се целог века борио за Југославију на три мора. И за време окупације нисам то напустио. Имате сведока да сам одржао четницима један говор који сам завршио узвиком: „Живела Југославија на три мора!“ *Ја сам се целога века за то борио. И онда кад сам био кандидат на листи Радићеве странке у Београду, и као члан Народне одбране и као шеф југословенске делегације на конференцији у Цариграду, на којој је незванично присуствовао совјетски делегат и рекао да је то најкрупнији догађај од 1918 Године на овамо то заједничко иступање Срба и Бугара.*

Тужилац: *Друзе претседнице докле ћемо да слушамо ту вику?*

Оптужени: *Ја имам Шакав Глас.*

Претседник: А јесте ли ту идеју пропагирали кад сте били главни секретар фашистичке организације „Збор“?

Оптужени: Свуда и у свакој организацији.

Претседник: А јесте ли знали да је фашистичка организација „Збор“ пристала на раскомадање Југославије?

Оптужени: То ми није познато. Колико год сам разговарао са Љотићем он је био на југословенској линији.

Претседник: Јесте ли ви наговорали Недића да иде код Хитлера?

Оптужени: Не, господине претседниче.

Претседник: Ви сте казали: „Ми смо сви у влади о тој ствари водили дискусију и стали на становиште да Недић треба да оде код Хитлера и рашчисти и реши питање Србије.“ Је ли то тачно?

Оптужени: Није тачно. Допустите ми да вам објасним како је стварно било.

Претседник: Ко је радио елаборат за Хитлера који је требало Недић да понесе собом?

Оптужени: Ја не знам ко је све радио. Знам да је радио Милутин Недић. *Како је Недић нама објашњавао, он је хтео да направи велику Србију, да би као федерална јединица ушла у будућу Југославију, хтео је да окупи све српске крајеве, да их заштити од прогона усташа.* Ја сам радио елаборат о народном сабору, али то није било у време његова одласка код Хитлера, него раније.

Претседник: Је ли организација „Збор“ била фашистичка организација?

Оптужени: По ономе што је испало била је, а по ономе како смо ми хтели када смо је оснивали није била. *Кад сам видео да извесни елементи Гурају у фашизам ја сам напустио „Збор“.*

Претседник: Ви сте казали на записнику да је њен програм на сталешкој организацији, и да има извесне одлике италијанског фашизма.

Оптужени: Казао сам да има извесне одлике фашизма. Ја сам се борио против тога, и казао сам на саслушању да је наша идеја била да створимо нешто ново, а никакву копију страног фашизма.

Претседник: Ви сте казали: „Детаљних програмских тачака се не сећам, али знам да је имао извесне сличности са италијанским фашизмом.“

Претседник: Јесте ли ви и када постали помоћник Недића за колаборацију послова.

Оптужени: То ме је Недић поставио у лето 1944 године, августа месеца, не сећам се тачно. Он се бојао да после ослобођења не дође до борби, с једне стране између љотићеваца и добровољаца и дражиноваца, с друге стране да не би дошло до борби око отимања о власт. Он је сматрао да све те снаге треба да се уједине и у том погледу одлучено је да се сазове конференција и ја сам сазвао ту конференцију.

Претседник: Ко је био на тој конференцији?

Оптужени: На тој конференцији од стране Српске државне страже био је мој брат генерал Боривоје Јонић. Од стране добровољаца Мушички, а од стране управе града Бећаревић. Од стране дражиноваца, чини ми се, био је мајор Ђока, односно Стеван Радовановић.

Претседник: Шта сте се споразумели?

Оптужени: На конференцији главно питање које се претресало био је водовод и централа. У Београду, како смо били обавештени, Немци су минирали централу и водовод. Ја сам сматрао да је дошао моменат устанка и после тога напустио сам Београд. Ствар је око устанка преузео Стеван Радовановић. Ја сам отишао у манастир Каленић и тамо бих остао да нисам био заробљен од дражиноваца.

Претседник: Шта сте ви инсценирали са заузећем Београда?

Оптужени: Није то било инсценирано. Ми смо хтели да спречимо грађански рат, хтели смо да позовемо краља. *Ја сам радио Годињу дана пре тога на ослобођењу патријарха. Говорио сам да не треба да српски народ остане обезглављен. Бојали смо се да не дође до ГрађанскоГ рата кад би се сударили с једне стране недићевци и добровољци, на друГој страни дражиновци а на трећој страни партизани. Кад би дошло до тоГа судара настао би лом у земљи и убиства народа.*

Претседник: Јесте ли на тој конференцији предвидели заједничко повлачење свих тих јединица и да ли сте се сложили с тим?

Оптужени: То је захтевао Стеван Радовановић као војник. Моја је главна улога ту била да их ја саставим и да их препустим Стеви Радовановићу. Ја сам то и учинио, и требало је да их само уверим да не сме да дође до грађанског рата.

Претседник: Пред киме и због кога је требало да се те јединице повуку у Словенију?

Оптужени: На случај да дођу у Београд Руси и партизани.

Претседник: Када је била та конференција?

Оптужени: Ја не знам тачно датум, али ја сам одмах после те конференције напустио Београд. То је могло бити крајем августа месеца.

Претседник: Да ли августа или септембра?

Оптужени: Не верујем, јер сам у манастиру био десет дана, па сам онда дошао у Београд.

Претседник: Ви сте у манастиру били 11 септембра?

Оптужени: Молим. Ако је то било 11 септембра, онда је то било ваљда почетком септембра. *Недић је одлучно био противан борби против Руса и он није хтео да се бије против Руса. Држао се ПашићевоГ савета који је дао на малој антанти; без обзира на режим који влада у Русији. Ми Срби не треба и не смемо да се тучемо проШив Руса. Недић је то сматрао као „вјерују” и свима нама у влади то Говорио.*

Претседник: На записнику сте изјавили да је ове такозване националне снаге требало узети од Немаца пре доласка Црвене армије и Народноослободилачке војске па потом објавити свету и западним савезницима да су националне трупе под командом Драже Михаиловића без ичије помоћи заузеле Београд.

Оптужени: Тиме би се дао један велики адут савезницима за заштиту интереса организацији ДМ и свих осталих организација уз

њега и онемогућило би се улажење Народноослободилачке војске и Црвене армије у Београд. Рачунало би се после тога да се позове и краљ, образује влада, и цела Југославија стави под његову управу. С овим актом сматрало се да ни Руси неће смети ништа предузети противу Драже Михаиловића. *Ми смо сматрали да је Дража Михаиловић једини легални претставник краљев. Још није био саопштен онај позив краљев преко радија да је напустио Дражу. Ми смо сматрали сви у Недићевој влади да ни Недић ни ми немамо жеље за влашћу и предајемо власт легалном његовом претставнику кога је краљ поставио у Лондону. То је био наш легализован став коме се држим не може приговорити.*

Претседник: *Је ли се тај легализован став одржавао путем окупационог пута кроз њега.*

Оптужени: *Ми смо имали у своје раду два пута, један који смо радили са окупатором и други који смо крили од окупатора.*

Претседник: *Зашто сте ви ишли у манастир?*

Оптужени: *Ја сам хтео да се закалуђерим.*

Претседник: *Због чега?*

Оптужени: *Досадио ми је овај луди свет и лудо човечанство које је чак почело да измишља атомске бомбе.*

Претседник: *Па ви нисте живели са читавим човечанством већ у једном одређеном кругу људи.*

Оптужени: *Ја сам доживео да Гледам како лете удови матера и одојчади у болници од савезничких бомби, па зар човек да не полуди и да живи даље у том свету?*

Претседник: *На своје саслушању у једном четничком штабу, број 56/У од 11 септембра, дали сте изјаву која гласи између осталог, и овако: Најпре сте описали онај састанак о коме је било малопре речи... Јесте ли морали под притиском каме да ово изјављујете?*

Оптужени: *Хтели су да ме стрељају, то може посведочити мој пратилаци који је био са мном.*

Претседник: *На постављено питање да одговорите какав је циљ ове конференције ви сте казали да је циљ ове конференције био „да се координира рад свих националних оружаних снага и да се борба противу комуниста настави, под новим околностима.“ Прва ствар која је била израђена био је заједнички план одбране Београда у случају комунистичке побуне у њему. Овај план израдио је Генерал Радовановић, а са стране организације ДМ, као претставник Команде града Београда, мајор Ђока. Овај мој задатак није био завршен. Требало је у даљем раду и радити координациони план за случај упада руске армије у Србију и њеног потпомагања такозваноГ народноослободилачкоГ комунистичког покрета. Овај план имао је за циљ да не дозволи да се националне снаге распу или да раде свака на своју руку или чак и једна противу друге. „Позната је стара омраза између добровољаца и четника“. Морало се предвидети чак и правци отступања, заједничког координирања све док националним елементима не би притекла у помоћ савезничка војска. Поред свега овога морало се*

мислиши и на Шо иШа ће биши са оним инШелекШуалцима у земљи који су се истакли у борби против комунизма. Ово тим пре што су недавно у комунистичкој организацији за ЈуГославију пронађени у БеоГраду и откривени спискови од 5.000 интелектуалаца које Шреба одмах побити. Мени је учињена част као двадесетпетогодишњем антикомунистичком борцу да будем други на тој листи. Напомињем да почетком овога мога антикомунистичког рада датира још од времена кад сам био уредник листа „Народна одбрана“ и најближи сарадник почившег војводе Степе Степановића. Томе високом рангу, који су ми комунисти дали, сигурно је много допринео мој рад као министра просвете, јер се у току ове три Године више развио национализам него у слободној ЈуГославији. Као министар просвете ја нисам могао даље остати равнодушан према оним мојим сарадницима, просветним радницима, које сам ја својим наређењима, својим Говорима и чланцима експонирао у борби против комунизма. Ван сваке сумње ја нисам могао и смео да дочекам комунисте. Затим ...Преда мном су стајала два пута: или да бежим из земље у Немачку или да останем у земљи и да наставим борбу. Одвећ у годинама да бих могао то да вршим као припадник оружане силе, ја сам смислио план да се повучем у неки манастир и да се по потреби замонашим и да у те манастире прикупим сву интелигенцију мојих година, која више није била за борбу са пушком у руци, а претставља најизразитије и најизрађеније претставнике против комунизма. У ту сврху одлучио сам да отпутујем у Каленић, где се налазио мој давнашњи пријатељ и антикомунистички борац др. Јустин Поповић, професор универзитета. Пошто сам цело питање с њим продискутовао донели смо заједничку одлуку да по том питању говорим и са својим пријатељем јеромонахом Јелисијем Поповићем, једним од референата за верска питања организације Драже Михаиловића, из Врховне команде." Онда сте кренули и казали сте: „Полазећи на пут ја сам сматрао да је мој рад српски и национални познат организацији Драже Михаиловића и да њему не треба да се претстављам. Сматрам да ми као активном министру који је дужан да општи и са окупаторским властима може бити од кобних последица да при себи носим легитимацију од илегалне организације. Шта би се могло са мном десити да је др. Шустер крајскоманант у КраГујевицу сазнао да имам такву легиШимацију и да припадам једној таквој организацији. Организацији Михаиловића познато је да је српска влада била примљена код генерала Фелбера којом је приликом поднела оставку пристајући да остане под једним условом да Немци даду наоружање за борбу против комунизма. На томе састанку одржао сам говор у коме сам подвукао да ћемо ми Срби ту борбу водити до краја и, ако треба, ми ћемо активни министри отићи у шуму... „По питању пртљага имам да изјавим следеће..." онда дајете изјаву о пртљагу, па затим кажете: „Ову своју изјаву дајем као човек, као Србин који је увек готов да пред свим и сваким за це-

локупан свој животни рад у свако доба положи рачуна. Живео краљ Петар други, живела Југославија на три мора! Велибор Јоњић, министар просвете и вера."

Оптужени: Ту има, господине претседниче, тачних ствари. Само, треба да знате да ме је мучило питање мојих сарадника...

Претседник: Је ли тачно ово или није?

Оптужени: Па знате, ова стилизација... *Писао је онај официр а шта ја знам шта је он све унео.*

Претседник: Ова стилизација потпуно потврђује оно што ће још бити предмет испитивања по тачкама оптужнице које вам се стављају на терет, а које ви поричете.

Оптужени: Молим вас, ја не поричем све. Али, ја признајем само истину.

Судија Лаковић: Јесте ли ви Немцима подносили какве елаборате?

Оптужени: Нисам, сем онога о позоришту. А можда и нешто у чему се радило о неким питањима у вези са просветом.

Судија Лаковић: Јесу ли Немци преко вас спроводили своју просветну политику по школама.

Оптужени: Не. Ја сам успео прво да је потпуно елиминишем, а они су ми наметнули реформу факултета.

Судија Лаковић: А јесу ли спроводили Немци своју просветну политику преко вас по школама?

Оптужени: Не. Ја сам се одлучно успротивио уџбеницима. Они су тражили фалсификоване уџбенике.

Судија Лаковић: То сте ви тамо изјавили друкчије.

Претседник: А да ли сте за свој рад, као министар просвете, били одговорни пред Немцима и да ли сте ишли на реферисање код претставника управног штаба?

Оптужени: Био сам одговоран и ишао сам на реферисање код претставника управног штаба. Али, да ја подносим неке елаборате, то не.

Судија Лаковић: Да ли сте ви држали некакве говоре омладини коју сте слали да се школује у Немачкој и људству које сте слали на радове у Немачку. Да ли сте им говорили о односу Немаца према Србима?

Оптужени: Ја сам слао само студенте, и то у истом броју како је то било и пре рата.

Судија Лаковић: А које сте студенте слали?

Оптужени: То су били махом добровољци, четници и младићи из „националне службе“.

Судија Лаковић: А шта сте им говорили?

Оптужени: Ја сам им вероватно говорио шта тамо треба добро да виде.

Судија Лаковић: Јесте ли им говорили о односу Немаца према Србима?

Оптужени: Тога се не сећам.

Судија Лаковић: (Чита): „Немци не гаје никакву мржњу према српском народу, а ви ћете то видети кад тамо одете..." То сте им ви говорили.

Оптужени: Ја сам им говорио да нигде не брукају Србе, да буду вредни.

Судија Лаковић: Шта је било са оном омладином која је била смештена у логор за принудно васпитање у Паланци? Куда сте их упутили?

Оптужени: Ја сам их већином отпуштао кућама са легитимацијом која их је обезбеђивала од сваког узнемиравања.

Судија Лаковић: Ви сте друкчије изјавили на записнику.

Оптужени: Знам шта ви мислите. Ја сам пред крај био донео одлуку да се завод растури, бојећи се да Гестапо не побије ту децу. Неки од њих су се после јавили за четнике, неки за СДС, неки за добровољце, а неки су и слободно отишли кући, то ја знам.

Судија Лаковић: Јесте ли признавали као стаж на студијама проведено време оним омладинцима који су се борили код четника, у Љотићевом корпусу, у СДС, јесте ли им то признавали као стаж за семестре?

Оптужени: Ја сам признао свима студентима извесне семестре, зато што полажу испите. *Добровољачка команда тражила је од мене да то признам и ђацима средњих школа, али ја сам то одлучно одбио.*

Судија Лаковић: Јесте ли им то време признали као проведено време у школи?

Оптужени: Признао сам не само њима, него и другима.

Претседник: Можемо да вас потсетимо на једну уредбу коју је донела влада. У њој се каже: „Свима слушаоцима Универзитета и других школа, који су се до краја новембра 1941 године јавили у четнике у добровољачке одреде, признају се два семестра са вежбама и семинарима..."

Оптужени: Али да полажу испит.

Претседник: Без испита с правом на прекоредно полагање.

Оптужени: Ја то нисам никоме дозвољавао без испита.

Судија Лаковић: Било је предлога од стране владе да се пуштају извесни заробљеници из немачких логора. Јесте ли ви чинили предлог Немцима да се из логора пусте само они који су потпуно национално исправни?

Оптужени: Дошли су нажалост неки официри из ропства са списковима, који су предлагали да се конфинирају породице левицара у селу. *Ја сам то у корену сасекао и нисам дозволио да се породице прогоне.*

Судија Лаковић: Јесте ли ви дали предлог Немцима да се само могу вратити из логора они који су потпуно национално исправни?

Оптужени: Нисам ја с тим лично имао никакве везе, то је Недић радио.

Претседник: Који су то официри, који су то предлагали?

Оптужени: Не знам. Мене је Недић звао једнога дана и рекао ми је: „Дошли су неки официри са списковима и траже да се конфинирају породице заробљеника левичара." *Ја сам на то рекао: г. председниче, ни по коју цену то не треба чинити. Оним људима у ропство довољна је жица којом су оГрађени. Недић је потпуно уважио те разлоге и одбацио тај предлог.*

Судија Јанковић: Кад је то било, кад је Дамјановић дошао у Београд.

Оптужени: Колико се сећам 1943 године.

Судија Лаковић: Приликом спремања за бекство из Београда пред јединицама Народноослободилачке војске и Црвене армије, јесте ли били ви тамо у немачком посланству? Је ли се грабило тамо ко ће добити пасош да иде у Немачку?

Оптужени: Никада се ја за пасош нисам грабио.

Судија Лаковић: А други?

Оптужени: Ја нисам видео личности, али сам био тамо са Недићем, у вези са ослобођењем патријарха, и онда су ми показали списак познатих англофила из Београда који су тражили пасош за Немачку.

Судија Лаковић: Који су то били, отприлике?

Оптужени: У истрази сам се сетио имена др. Лазе Марковића.

Судија Лаковић: Зашто је др. Лаза Марковић тражио пасош?

Оптужени: Колико сам ја разумео, био је то један списак који је приказан у посланству и питали су Недића да ли се тим људима може дозволити одлазак.

Судија Лаковић: Сећате ли се оне конференције која је одржана да би изабрали неког за председника владе и изабран је Милан Недић за председника владе? Сећате ли се те конференције?

Оптужени Јонић: Ја на тој конференцији нисам учествовао.

Судија Лаковић: То је конференција која је требало да изабере председника владе?

Оптужени Јонић: Никакве везе нисам имао.

Судија Лаковић: Знате ли што о тој конференцији?

Оптужени Јонић: Ја не знам који су претставници били, претставници привредних или политичких група. Не сећам се кога сам све навео.

Судија Лаковић: А у истрази се сећате да је та конференција постојала и извесне личности са те конференције сте набројали?

Оптужени Јонић: Не знам. То су Милан Аћимовић и ЈБотић сазвали, а ја никакве везе нисам имао.

Судија Лаковић: А како сте у истрази навели личности?

Оптужени Јонић: Па прочитајте, ја ћу вам рећи.

Судија Лаковић: Можете ли се сетити?

Оптужени Јонић: Ја кажем нисам учествовао и кад сам једанпут побегао из те управе, ја се више не сећам.

Судија Лаковић: Добро, не сећате се. Шта је било са родитељима деце која би побегла из логора за принудно васпитавање у Паланци. Какве су биле прописане мере и какве су мере биле предузимане?

Оптужени Јонић: Ја то не знам, прописане мере за родитеље?

Судија Лаковић: Да, мере за оне родитеље чија би деца побегла из тога логора?

Оптужени Јонић: Ја за те прописе не знам.

Судија Лаковић: Шта се, дакле, дешавало са родитељима те деце која би побегла из логора за принудно васпитавање у Паланци?

Оптужени Јонић: То је за мене ново питање. Ништа не знам.

Судија Лаковић: Добро, видећемо.

Претседник: Како рекосте, радисте ли ви онај реферат који је Недић требало да поднесе Хитлеру?

Оптужени Јонић: Радио сам елаборат о сабору, али далеко пре одласка Недића у Немачку.

Претседник: Ја мислим да је питање довољно јасно. Јесте ли ви при припремању Недићевог одласка код Хитлера радили такав план о политичком уређењу Србије?

Оптужени Јонић: Радио сам план о сабору давно пре одласка Недићевог у Немачку, а да ли је он то однео собом или не ја не знам.

Претседник: У истрази сте одговорили: „Образована је комисија у којој су били Милутин Недић, Спалајковић и ја, са задатком да начинимо пројект о политичком уређењу Србије. Тај пројекат смо начинили нас тројица и предали Недићу који је са њиме ишао код Хитлера на одобрење“?

Оптужени Јонић: Недић је тражио сабор од Хитлера, а да ли је тај елаборат носио или не, ја не знам.

Тужилац: Је ли Недић требало да буде шеф државе, а ви претседник владе?

Оптужени Јонић: Ја сам био један од кандидата.

Тужилац: А та држава је требало да буде велика Србија?

Оптужени Јонић: Никаква држава. Немци су тражили од нас да прогласе својим савезником, да шаљемо борце на фронт итд., али ми на то нисмо пристали.

Претседник: Дајем одмор 10 минута. Изведите оптужене.

Одмор у 12,55 часова.

Претседник: Друже заставниче уведите све оптужене. (После увођења оптужених у судницу) Оптужени Јонићу, је ли тачно написано у записнику што сте казали у истрази у вези са просветном политиком: (Чита): „Какве си везе имао у вези са просветном политиком са Немцима?“ Ви сте одговорили: (чита): „Немци су своју просветну политику спроводили преко просветних референата у управном штабу Лерхова, Рајшца, Цертнера, Герхера и других. Ови су референти ту просветну политику спроводили преко мене, (то јест преко вас)...“ као просветног претставника у влади.“ Је ли ово тачно записано?

Оптужени: Они су хтели да то спроводе, а ја сам то онемогућавао.

Претседник: Је ли тачно да сте на овакво питање овако одговорили? (чита): „Зашто си све устанике називао комунистима кад си знао да су ту учествовали и они пријатељи Енглеске који су 27

март пропагирани, одговорили сте: не знам како је дошло до тога. Знам да је био циљ убити углед устаника код српског народа и да не треба бирати сретства за постигнуће циља." „Какав је Швој став био у влади према народноослободилачком покрету и које си мере предлагао?“, одговорили сте: „Сматрао сам да је народноослободилачки покрет штетан по српски народ и предлагао сам у влади да се предузму све мере противу њега.“

Оптужени: Није тачно. Нисам тако рекао. Другачије сам рекао.

Претседник: Само вас то питам. Ја вас без даљеГ питам да ли је тачно или није тачно. Јесте ли на питање (чита даље) „Како сте могли дозволити да Срби под командом Немаца и у заједници са њима воде борбу против браће Срба који се боре за ослобођење своје земље? „Ви сте одговорили: „Народноослободилачки покрет сматрали смо као покрет комунистичких банди који треба да буде уништен без обзира на то што ће се Срби и Немци заједно борити против њега.“

Оптужени: Није тачно. Ја сам рекао на саслушању...

Претседник: Поново вас питам јесте ли били на било какав начин у истрази принуђени да свој исказ дате.

Оптужени: Ја сам рекао да нисам био принуђен. Ја сам био болестан и нисам могао да стилизирам...

Претседник (обраћајући се тужиоцу): Друже тужиоче, ако имате питања можете да их поставите.

Тужилац (оптуженом Јонићу): Молим мени да одговорите. Ви сте малопре Суду претставили као да су вас на силу поставили за комесара просвете.

Оптужени: Нисам то рекао.

Тужилац: А јесте ли пре него што сте постали комесар били у посети код Бенцлера?

Оптужени: Јесам.

Тужилац: А јесте ли преговарали?

Оптужени: Нисам. Него сам отишао зато што су ми пријатељи рекли да је ...

Тужилац: А какву сте функцију имали?

Оптужени: Никакву.

Тужилац: Јесте ли били референт наставе?

Оптужени: Јесам.

Тужилац: Па како то на тако мало истакнутом положају да идете "код немачког претставника министарства просвете.

Оптужени: Ја сам био познат као човек који зна одлично немачки.

Тужилац: А да ли сте били познат као човек који је велики пријатељ Хитлера?

Оптужени: Никада нисам. Никако.

Тужилац: Немојте се нервирати.

Оптужени: То одлучно одбијам. *Имам доказа да нисам био пријатељ Хитлера. Превео сам три књиГе...*

Тужилац: А јесте ли се Бенцлеру претставили као пријатељ Немачке?

Оптужени: Претставио сам се Бенцлеру, то иде. По чему да Бенцлеру ја не кажем неколико речи куртоазије. Ја сам рекао да сам пријатељ немачке културе, немачког народа. То у дипломатији иде.

Тужилац: Добро. А ви се бавите дипломатијом?

Оптужени: Ја сам био шеф југословенске делегације на конференцији у Цариграду и Атини.

Тужилац: А јесте ли били у дипломатској функцији кад сте ишли Бенцлеру?

Оптужени: Не, приватан човек.

Тужилац: Је ли то пријатељска посета?

Оптужени: Никако.

Претседник: А је ли то била приватна посета?

Оптужени: Приватна, да.

Тужилац: Овако сте му рекли: „Пријатељ Немачке ...”

Оптужени: Молио сам га да не примени мере.

Тужилац: Добро, добро, доста са вашом политиком спасавања, дајте одговор на чињенице, а остало ви оставите за завршну реч, кад можете да причате.

Оптужени: *Нећу да причам, не бојШе се...*

Тужилац: Ви сте малопре поменули да вам је влада поручивала из Лондона да треба водити борбу за ред и мир. Ја сам из овог процеса добио утисак да је доста влади у Лондону да јој се стави на терет само Дража, а зар и ви?

Оптужени: Што је тако било.

Тужилац: Зар је имала ваша влада ма какве везе са владом у Лондону?

Оптужени: Ја сам поменуо малопре. Када сам Недића питао да ли нећемо можда доћи на одговорност пред владом и краљем, он је одговорио да је то његова ствар... То ја знам тачно. Он је слао, не знам како се зове, споменуо сам га на саслушању, не могу сада да се сетим имена...

Тужилац: Приберите се.

Оптужени: Да, звао се Бошко Костић.

Тужилац: То је лични секретар Љотића.

Оптужени: Мислим. Слао га је ...

Тужилац: Где га је слао?

Оптужени: Слао га је у Цариград за информације и инструкције.

Тужилац: Је ли се вратио оданде?

Оптужени: Вратио се.

Тужилац: Како је могао из окупиране земље ићи у иностранство.

Оптужени: Ја то не знам.

Тужилац: Значи, имате разлог да се и ви прикачите за емигрантску владу...

Оптужени: Ми смо је признавали, јер је била легални претставник. Ја сам био заклет краљу...

Тужилац: Како је ваша влада била расположена према Дражи Михаиловићу?

Оптужени: Ми смо сматрали Дражу Михаиловића јединим легалним претставником лондонске владе у земљи.

Тужилац: Је ли ваша влада сматрала да треба да води борбу против Драже Михаиловића?

Оптужени: Не, то су неки љотићевци хтели. Влада је одлучна била за то да се помогне, споразумева и тако даље, и да се, најзад, као једином легалном претставнику, власт преда Дражи Михаиловићу.

Тужилац: Да ли то значи да ви играте једну улогу у извесним условима, а у другим условима треба да дође Дража?

Оптужени: Да је било среће све троје смо требали да играмо ту улогу. *Нажалост, нисмо одиграли...*

Тужилац: Слушајте, Јонићу, ви једнако говорите о троје, о три стране. Баш сам забележио овај ваш исказ. Ви кажете: „На једној страни ви, на другој Дража, на трећој партизани...” Мени се чини да су ту биле две стране.

Тужилац: Је ли ваша влада организовала и водила борбу против партизана?

Оптужени: Она је водила борбу за мир и ред против онога ко их је нарушавао.

Тужилац: Је ли ваша комесарска управа настојала да угуши устанак 1941 године?

Оптужени: Таса Динић то зна боље.

Тужилац: Ви сте били комесар комесарске управе.

Тужилац: Ја сам имао да спасавам школску омладину, имао сам пуне руке посла.

Тужилац: Јесте ли се интересовали и за друга питања, осим за питања просвете?

Оптужени: Ја сам казао, кад сам сазнао за покољ у Косјерићу. *Тражио сам на седници управе да Немци понесу одговорност и да комесаријат поднесе оставку.*

Тужилац: *На ваш захтев?*

Оптужени: *И други су то хтели.*

Тужилац: *Да ли је то био повод за оставку комесарске управе?*

Оптужени: *За мене је то био. Аћимовић је реферисао да се Немци нису држали оног што је уговорено.*

Тужилац: Јесте ли после оставке комесаријата постали поново министар просвете у Недићевој влади?

Оптужени: Јесам.

Тужилац: Јесу ли вас силом натерали?

Оптужени: Нису.

Тужилац: Аћимовић је био претседник комесарске управе. Је ли он постао министар унутрашњих послова у Недићевој влади?

Оптужени: Јесте.

Тужилац: Па ако због покоља подносите оставку како то да остаете на функцијама и ви и он?

Оптужени: Ја сам касније ушао. Ушао сам што је Недић хтео да елиминише из владе претставнике Стојадиновића и Љотићевце.

Тужилац: Да ли сте се ви, просто речено, лактали да добијете тај положај?

Оптужени: Нисам.

Тужилац: (Претседнику): Дозволите да оптуженом Јовановићу упутим питање.

Претседник: Оптужени Јовановићу, приђите Суду.

(Оптужени Јовановић прилази Суду)

Тужилац: Јесте ли ви у истрази изјавили да се оптужени Јонић борио да добије положај комесара просвете, а касније министра просвете? Је ли вам што познато?

Оптужени Јовановић: Нисам ја изјавио да се Јонић борио да дође до положаја комесара, а после министар просвете, већ сам рекао да је Јонић, пошто је смењен са положаја комесара просвете и остао без положаја министра просвете, на који је дошао министар Тривунац, био увређен и желео да се врати натраг као министар унутрашњих послова.

Оптужени Јонић: То је лични утисак.

Тужилац: (Оптуженом Јовановићу): Да ли је Јонић у влади био личност која је форсирала оштре мере против устанка, против народноослободилачког покрета?

Оптужени Јовановић: Те чињенице не знам.

Тужилац: (Оптуженом Јовановићу): А да ли је Јонић био личност која је у влади предлагала увођење фашистичких мера у школама?

Оптужени Јовановић: Са радом у школама нисам имао везе. Свакако Јонић је био „спиритус ректор“ у влади Недића, то је по мом мишљењу.

Претседник: (Јовановићу) Суочите се и кажите то, оптужени Јовановићу, у очи оптуженом Јонићу.

Оптужени Јовановић: Ја не знам (окрећући се Јонићу) да је Јонић предлагао мере против НОП-а, али знам да је био „спиритус ректор“ у влади Недића.

Претседник: (Пита Јовановића): Какве имате доказе, како доказујете, чиме то поткрепљујете?

Оптужени Јовановић: У току разговора са Недићем...

Тужилац: У том дому за поправку омладине, који ви, оптужени Јонићу, тако идилично претстављате, да ли је било батинања?

Оптужени Јонић: Ја сам у истрази рекао да то мени није било познато.

Тужилац: Откуда се сећате шта сте изјавили?

Оптужени: Сећам се. Ја знам да се поступало хришћански, да је изгледало као да се од комуниста треба да начине прави комунисти... Ја сам био човек хришћанин.

Тужилац: То су ваше личне особине. Видите да вас се српски народ одриче као издајника... Хоћу да питам шта је то „изолатор“ у Смедеревској Паланци?

Оптужени: Ја знам да ми је управник рекао једног дана да је то најтежа казна која се тако зове, а забрањује питомцу за неколико дана да не буде с осталима.

Тужилац: А да ли је „изолатор“ лепше име за затворе?

Оптужени: Ја знам да је он претстављен као најтежа казна. *И специјална полиција прије се жалила како је то благ поступак и да он не води ничему. Ја сам морао да образујем комисију због тогп, али нисам дао да се она састане.*

Тужилац: Да ли сте издавали наређења професорима да иду и држе пропагандистичке говоре и позивају на ред и мир?

Оптужени: То јесам.

Тужилац: Да ли ви између осталих наређења, одлуке о томе?

Претседник: Биле су опште одлуке владе, али, међутим извесни чиновници нису се одазивали, онда су се и моји бунили зашто да иду само они, онда сам ја отишао код Недића и то образложио. Недић је рекао: „Направи такав предлог.“ Ја сам га направио.

Тужилац: Да ли сте давали инструкције шта треба да говоре на зборовима и на скупштинама.

Оптужени: Ја нисам, то је давало одељење државне пропаганде.

Тужилац: А ви?

Оптужени: Ја нисам давао.

Тужилац: А да ли вам је познат случај судија из Неготина који су одбили да иду на те зборове.

Оптужени: Знам да се жалио окружни начелник.

Тужилац: А шта сте ви предложили?

Оптужени: Ја сам предложио да кад иду једни, нека иду сви, то није праведно да се извесни људи ангажују а други не. Ја сам тиме бранио интерес свој подручној ресора.

Тужилац: Добро сте бранили...

Оптужени: Па морао сам да браним.

Тужилац: Ви рекосте да сте врло побожан човек?

Оптужени: Јесам.

Тужилац: А зашто сте онда избацили из гимназије 9 ученика који су учествовали на погребу Јована Траића, обућара из Неготина?

Оптужени: Ја не знам. Њих је школа избацила.

Тужилац: По вашој инструкцији избачено је 9 ученика и вођена читава истрага. У истражном материјалу налазе се списи.

Претседник: Је ли то у Неготину?

Оптужени: Ја немам ресор сада да бих то рекао. Мени су референти реферисали, ја сам често потписивао стварно не читајући.

Тужилац: Кад је тако добар био режим у заводу у Смедеревској Паланци, да ли се сећате да су неке питомце, њих око 35 на броју, не имајући других средстава да се боре против режима у Смедеревској Паланци, отсекле у знак протеста са себе косе?

Оптужени: Ја знам да је било наређење за сечење коса ради вашију и не знам да је то у знак протеста било.

Тужилац: Не знате?

Претседник: Целу Главу сте шишали?

Оптужени: Не потшишивали ради лакшег прања косе.

Тужилац: Ви уопште не треба ништа да се сећате. У спису има...

Оптужени: *Мој ресор је био велик, ја нисам могао да управљам целим ресором сам то је било искључено.*

Тужилац: Је ли тај завод био за добровољно или принудно васпитање? Мало пре рекосте да су се неки јављали добровољно.

Оптужени: Принудно, неки су се јављали добровољно. Ја сам рекао Суду.

Тужилац: Можете ли се сетити колико сте послали из тога завода у завод оптуженог Јовановића?

Оптужени: То ја мислим, то је било неколико...

Оптужени Јовановић, упада: *Нисам ја имао завода.*

Оптужени Јонић: *То није био затвор... Ми смо пуштали децу кући у санаторије, ишла су на кућно лечење, ишла су на отсуство, то није био затвор. У недостатку зГраде узете су баракe лoГора, куће и тако даље.*

Тужилац: Јесте ли ви одржали неко предавање кад сте побегли из земље?

Оптужени: Јесам. О културном и историском развиту Срба.

Тужилац: По ЧЈ јој наредби?

Оптужени: На тражење немачког научног института. То предавање сам ја одржао у немачком институту у Београду и они су тражили да то предавање поновим.

Тужилац: А можете ли се сетити овога, то је свакако крупнија ствар, јесте ли за сваки број „Српског народа“ писали чланке?

Оптужени: Не за сваки број. *Некад су ми забрањивали, а некад касипили чланке.*

Тужилац: А чији је лист био „Српски народ“.

Оптужени: Владин лист.

Тужилац: Чије владе?

Оптужени: Недићеве. И он ме је поставио за уредника да би се разликовало писање тог листа од писања Љотићевог листа.

Тужилац: Колико сте чланака написали?

Оптужени: Не сећам се.

Тужилац: Је ли се разликовало писање вашег листа од Љотићевог листа?

Оптужени: Разликовало се.

Тужилац: Јесте ли ви оне паролe „комунистичка банда“, „међународни олош“, и тако даље, позајмили од Гебелса или од Драже Михаиловића, или је Дража позајмио од вас?

Оптужени: Ја ни од кога ништа нисам зајмио. Ја кажем да сам био под утицајем свега онога што је реферисано. Реферисао је министар унутрашњих послова: „То су банде“. реферисао је опет неко други: „То су банде...“

Тужилац: А ви сте веровали?

Оптужени: Ја сам веровао.

Тужилац: А је ли био устанак 1941 године? Како банде могу ослободити читаве крајеве од немачке окупаторске силе?

Оптужени: Партизани су се повукли из Србије и ја сам мислио да је то свршено.

Тужилац: А јесте ли ви имало припомогли да се партизани повуку, да се угуши устанак?

Оптужени: Нисам ја ништа помогао. То је била већ свршена ствар кад сам ја постао министар.

Тужилац: А где одржасте предавање? У Немачкој?

Оптужени: У Берлину, пред научним институтом, пред професорима универзитета и пред научницима, ни пред каквом публиком.

Тужилац: Не можете ви као научник држати предавање пред другом публиком. Па добро, како вас пустише четници, кад сте били у Недићевој влади?

Оптужени: Ја сам то рекао.

Тужилац: Јесу ли хапшени родитељи одбеглих питомаца?

Оптужени: Ја то не знам. Сад то чујем овде.

Тужилац: Је ли то ваша мера?

Оптужени: Није.

Тужилац: *Причајте ви колико хоћете све има код Суда.*

Оптужени: *Ја сам био против тога. Ја предлагао нисам.*

Тужилац: Је ли вам познат неки капетан Раковић?

Оптужени: Знам га.

Тужилац: Откуда?

Оптужени: То је прва моја лична веза са дражиновцима. Дошао једног дана у мој стан. Ја сам га затекао у стану. Питао ме: „Јесте ли ви за споразум?“ Ја сам рекао за сваки споразум Срба. Сматрао сам, моје гледиште је било различито од неких који су хтели да дражиновци уђу у владу. Ја сам сматрао да они врше свој посао и да се држе савезника, да ми треба да гарантујемо пред Немцима да они неће нападати до момента општег устанка. То је моје становиште. Ја сам тако и рекао том капетану Раковићу.

Тужилац: И ви сте сматрали да је моменат устанка када је Народноослободилачка војска била пред Београдом?

Оптужени: Не, онда није била када сам ја тај састанак имао. Ја сам тада слободно путовао чак до Каленића и натраг.

Тужилац: А јесте ли учествовали у доношењу уредбе о преким судовима, коју је донела Недићева влада?

Оптужени: Ја сам то морао као министар да потпишем.

Тужилац: А допуне те уредбе?

Оптужени: Тога се не сећам.

Тужилац: А сећате ли се за кога је одређено да се примењују смртне казне том уредбом?

Оптужени: Не знам.

Тужилац: За сваког оног који на Немца буде пуцао.

Оптужени: Не сећам нити сам то читао.

Тужилац: Јесте ли били за оружану борбу против Немаца?

Оптужени: У даном моменту.

Тужилац: Кад је по вашем мишљењу дани моменат?

Оптужени: Онда када смо се склонили из Београда.

Тужилац: Значи и ви сте били за оружану борбу у даном моменту, а и Дража Михаиловић је био за оружану борбу у даном моменту.
Оптужени: Дража Михаиловић је наредио општу мобилизацију и ја сам сматрао да је он обавештен. Ја сам сматрао да је моменат за устанак и да он зна директиве.

Тужилац: А ко је организовао ону „југословенску акцију“ којој сте ви први приступили?

Оптужени: Ја нисам организовао „југословенску акцију“. Ја сам њој пришао годину дана доцније."

Тужилац: А по чијој је жељи била организована и под чијим је непосредним вођством била.

Оптужени: То су добровољци из Загреба, др. Коренић, Костренчић и ваздан других. Они су били противници оног декретованог југословенства, које је 1929 године проглашено у Југославији.

Тужилац: Јесте ли ви радили по жељи краља Александра?

Оптужени: Ја знам да је краљ Александар са симпатијама гледао на тај покрет.

Тужилац: Како о после да бежите Љотићу, кад кажете да нисте пријатељ Немаца?

Оптужени: Краљ је погинуо, земља је била обесхрабрена, онда смо се забринули шта ће бити.

Тужилац: И онда прилазите Љотићу да спречите расуло?

Оптужени: Тако је. То је била националистичка организација, а не политичка.

Претседник: Одбрана ако има питања нека изволи.

Бранилац Јонића адвокат Живадиновић: Ја сам тражио да уђе у записник да ја не могу да се примим одбране због болести, али то није ушло у записник. Што се тиче постављања питања молио бих оптуженог Јонића, пошто се у тужби војног тужиоца Врховног већа ФНРЈ говори о томе да је одржавао везе са Немцима и пре рата и да сте били петоколонаш, молим вас, оптужени Јонићу, да кажете нешто у вези с тим у вашу одбрану.

Претседник: *Немојте да кажете у одбрану, него нека изнесе чињенице.*

Бранилац: *То је једна чињеница која засеца у оптужницу војног тужиоца.*

Претседник: *Треба да каже стоји ли та чињеница или не.*

Оптужени: Молим вас не стоји у оптужници да сам ја имао везе са Немцима пре рата. То није утврђено, него се убрајам у групу петоколонаша и пријатеља Немаца. Ја сам одувек сматрао да политика једне земље у првом реду мора да буде потчињена војним интересима земље.

Тужилац: *А јесте ли имали везе са петоколонашима?*

Оптужени: *Нисам. Ја сам супротно обавештавао као професор Војне академије моје ђаке. Ја сам ђацима давао да читају књигу који су путеви немачке експанзије. Ја сам им указивао да је циљ Немаца да иду ка Сплиту и ка Београду. Ја сам хтео да официрски кор буде добро упознат са, немачким империјализмом. Према*

шоме иријашељ Хишлерове Немачке нисам могао да будем ниши сам био.

Бранилац оптуженог Јонића Милан Живадиновић: У погледу предрашног сШања уколико Шо има везе са опШужњицом, а с обзиром на Шо да сам по дозволи управе затвора добио извесне белешке опт. Јонића, које треба да ми послуже као материјал за одбрану, хтео бих да питам опт. Јонића да нам објасни свој рад у поГледу спречавања отуђивања имања наших сељака у Војводини од стране Немаца. То је било пре рата.

Претседник: Немојте, молим вас. То нема никакве везе с оптужњицом.

Бранилац: Ја сам то питање поставио зато да се види да опт. Јонић није имао никакве везе с Немцима пре рата.

Претседник: То нема никакве везе са самом ствари.

Оптужени Јонић: Кад ми се нудио један положај у тадашњој влади, ја сам то одбио, и исте вечери позвао сам Г. Летицу да се доГоворимо како ће се спречити да Немци не откупе најбоља имања наших сељака у Војводини. Ми смо претресали то питање и доГоворили смо се да се оснује једна банка у Новом Саду. Молим Суд да позове Летицу као сведока који ће потврдити да сам ја радио у тој ствари.

Бранилац: Молим вас, да пређемо сада на период за време окупације. Ви сте, оптужени Јонићу, написали у својим белешкама то да су вас поједини људи тужакали немачком Гестапоу. Молим вас, да нам објасните ту ствар.

Оптужени Јонић: Тужакали су ме да сам био члан Југословенског клуба. Тужакали су ме да сам потпомаГао издавање књиГе, „Смена Генерација“ од Стевана Јаковљевића, левичара, а такође и дело „АГрарна политика“ од др. Мије Мирковића, такође левичара. Тужили су ме да сам Германофоб. БлаГодарећи индискрецији једноГ честитоГ Србина који ми је показао ту оптужбу од места где је писана до Гестапоа, ја сам сазнао за једну најстрашнију пљачку, а то је: да је једна немачко-српска банда намеравала да отме и опљачка Савез српских земљорадничких задруга. Ја сам отишао директно Генералу Недићу и Недић је успео да осујети ту ствар. Мене су тужили такође да трпим левичаре и масоне по школама. Ја сам то све сазнао и уверио се шта су све непоштени људи износили у тим тужбама Гестапоу против мене.

Бранилац: Ви сте, поред осталоГа, казали и то: да је један од мо-Шива да остенете у влади био и тај што су Немци одредили, да ако не буде Српске управе разделе Србију између Мађара, усташа, БуГара и Арнаута.

Оптужени Јонић: Мађари су већ били спремиле своје дивизије да умариширају у Србију - тако ми је Недић рекао. Ја сам Га питао зашто је пристао да се прими састављања владе. Он ми је одГоворио да је то учинио збоГ тоГа. да се не доГоди оно најГоре: да нас за рачун Немачке окупирају усташе и остали.

Бранилац: Ви сте рекли да сте извесне људе спасли за време окупације, поред осталих и Тому Росандића, вајара.

Оптужени: То је било 19 априла 1942 године. Речено ми је тада да сам спасао једнога комунисту. Спасао сам и Михаила Јевтића, званог „Кајле“ без обзира на то што он припада левичарима. Спасао сам такође неке људе који су требали да буду стрељани. Спасао сам 30 људи из Велике Плане. Спасао сам на неколико сати пред стрељање 25 људи у Тополи. Први пут сам молио милост. Молио сам милост не за себе, него за људе који су требали невини да страдају.

Бранилац: Да ли би могли да доведете сведоке?

Оптужени: Ено питајте читаву Тополу. У моме присуству ти људи су ослобођени. Ја сам био ту присутан. То је била једна страхота. Ја сам био у Крагујевцу и окружни начелник ми рече да треба пожуриати у Тополу јер ће се стрељати 25 људи. Када сам стигао у Тополу ја сам био изненађен када сам сазнао да је требало да се стреља 25 људи због тога што се један Немац сам ранио, а на саслушању изјавио да је рањен од других. Ја сам отишао команданту дивизије и хтео да ме прими. Међутим, он је послао ађутанта и ја сам већ из собе видео постројене људе за стрељање. Ипак успело ми је да их спасем.

Тужилац: А ко је хтео да их убије?

Оптужени: Немци.

Тужилац: А јесте ли ви сарађивали са Немцима?

Оптужени: Сарађивао сам у оквиру могућег ресора.

Бранилац: Ја бих молио да нам оптужени Јонић објасни ствар у погледу доношења уредби, да ли је он као ресорни министар имао ту посебну реч или је то доношено учешћем свих министара. Чули смо да је било случајева да су уредбе доношене само ако је потписао председник владе и ресорни министар.

Претседник: Мислим да је то питање раицишићено.

Бранилац: Раицишићено је у погледу Тасе Динића, који је рекао да је било случајева да су уредбе доношене када их је председник потписао и ресорни министар.

Претседник: Он је рекао да су уредбе, пошто их је потписао председник владе и ресорни министар достављене на потпис и осталим министрима и да су се они саглашавали. Неки пут бивало је случајева да их потпише само председник владе и ресорни министар.

Бранилац: Тражио сам ово објашњење ради тога што је Јонић својим одговором рекао нешто против самог себе. Када му је постављено питање да ли је потписао уредбу о преким судовима он је одговорио да јесте.

Оптужени Јонић: Ја се не сећам тачно свега што сам потписао.

Бранилац: Међутим, ја овде имам службене новине број 105 страна 1 у којој је објављена та уредба. Она је објављена месец дана пре него што је Јонић постао министар. Због тога упозо-

равам на ово. Још само једно питање бих хтео да поставим оптуженом Јонићу. Какво је ваше материјално стање?

Оптужени: Ништа немам и ово што је на мени није моје.

Тужилац: Ја сам хтео сада да поставим једно питање оптуженом Динићу.

Претседник: Оптужени Динићу приђите Суду.

Тужилац: Оптужени Динићу, пред закључење пакта у Бечу којим је Југославија приступила тројном пакту, да ли је Јонић одлазио у немачко посланство?

Оптужени Динић: То не могу да кажем, пошто ја са Јонићем пре рата нисам одржавао везе.

Тужилац: Ја бих хтео исто питање да поставим и оптуженом Јовановићу.

Претседник: Оптужени Јовановићу приђите Суду.

Тужилац: Да ли је пред закључење бечког споразума, односно приступања Југославије тројном пакту Јонић одлазио у немачко посланство?

Оптужени Јовановић: Не знам. Тада сам био изван ресора.

Тужилац: И ви не знате. Да ли сте ви, оптужени Јонићу, проскрибовали неке књиге наших научника?

Оптужени Јонић: Молим. Ствар стоји овако. Немци су дошли са огромним списком. Према томе списку велики број књига требало је да се проскрибује. Ја сам тај списак узео, проучавао, давао сугестије и одуговлачио враћајући га поново на првобитно место. Тиме ниједна књижица није била забрањена.

Тужилац: Ја имам подугачак списак тих проскрибованих књига.

Оптужени Јонић: Казао сам ниједна књига није била забрањена и то је саботирано.

Тужилац: Ево овде списка књига које се имају проскрибовати, то су дела Ивана Цанкара, Ћоровића, Домановића, Филипа Филиповића, Боже Кнежевића, Мажуранића, Романа Ролана итд.

Оптужени: То су биле књиге на списку, али то није извршено.

Тужилац: Ја немам шта више да питам.

Претседник: Оптужени Јонићу, јесте ли ви Недића сматрали антифашистом?

Оптужени: Недић је био чудан човек, он је као човек био велики родољуб и Србин.

Претседник: Јесте ли сматрали Недића антифашистом?

Оптужени: Пошто ме господин претседник пита, ја ћу казати шта ја мислим о томе.

Претседник: Не ваше мишљење, претседник вас само пита: сматрате ли ви Недића за антифашисту?

Оптужени: Он се издавао као антифашиста.

Претседник: А како сте га ви сматрали?

Оптужени: Ја сам га сматрао као великог Србина.

Претседник: Јесте ли га сматрали антифашистом?

Оптужени: Јесам!

Претседник: Да ли је по вашем мишљењу Србија могла својом борбом да помогне савезницима?

Оптужени: У даном моменту сигурно.

Претседник: Је ли то ваше садашње мишљење или је тако било и онда кад сте били референт у министарству просвете?

Оптужени: Увек.

Претседник: Није ли то код вас забуна када сте на свом саслушању казали да Србија није могла ништа да помогне савезницима.

Оптужени: То је за 1941 годину.

Претседник: А шта мислите да ли је 1942 године Србија са онаквом управом какву је имала могла да помогне Немцима?

Оптужени: Само су Немци од тога имали користи. *Али да је Розенберг Гласао он би нас све униш*Шио.

Претседник: А да ли је српска управа помагала Немце кад је дозвољавала да Немци износе из земље бакар?

Оптужени: Ја не знам за то.

Тужилац: А да ли знате за бањички логор?

Оптужени: Ја сам имао дубоко уверење, да је то немачка установа. *Ја сам имао рођаке и пријатеље који су тамо били затворени и они су ме молили да идем код Немаца да се за њих заузнем.* После сам тек чуо да је он био подељен једним делом немачки, а једним делом српски. Ја за то нисам знао.

Претседник: Да ли сте ви користили Немцима спроводећи политику реда и мира у Србији.

Оптужени: Можда, свакако је то било само у интересу оних Немаца, мало њих који су били у Србији, али велика немачка политика од тога није имала никакве користи. *То би се и десило да је овамо дошао Розенберг да би жртвовао 100 хиљада Срба да би спасао велики број Немаца. Али хвала богу разбио је Главу на истоку и није овамо дошао.*

Претседник: Зашто су Немци дозвољавали и друге војне формације у окупираној држави сем оних које су они имали, сем регуларних трупа.

Оптужени Јонић: Ја мислим да би се одржао ред и мир у земљи. *То се исто и сада ради у Аустрији.*

Претседник: Дакле ради одржавања реда и мира. Од кога је био угрожен ред и мир у Србији?

Оптужени: Од устаника.

Претседник: Од којих устаника?

Оптужени: Од свих оних који су устали. *Било је у почетку дражиноваца.*

Претседник: *А који су други устаници?*

Оптужени: *Било је комуниста.*

Претседник: *А партизана?*

Оптужени: *То је то исто. (Смех код публике)*

Претседник: Јесу ли се јединице СДС и српске граничне страже бориле против Народноослободилачке војске по наређењу владе народног спаса, којој сте и ви припадали?

Оптужени Јонић: Ја не знам. Нисам био министар унутрашњих послова.

Претседник: Ви сте, оптужени Јонићу, члан владе?

Оптужени Јонић: Јесам.

Претседник: Оно што је влада радила, вама је, у најмању руку, морало бити познато.

Оптужени Јонић: Ја не знам.

Претседник: Јесу ли јединице СДС и СГС водиле борбу против Народноослободилачке војске по наређењу владе којој сте ви припадали?

Оптужени Јонић: Ја кажем да министар унутрашњих послова и шеф безбедности знају боље од мене. Ја не знам.

Претседник: У онолико уколико ви знате кажите: Јесу ли водиле борбу или нису?

Оптужени: Кажем вам да нисам улазио у то. То знају ресорни министар и шеф безбедности.

Претседник: Је ли вероватно да су се бориле по наређењу владе?

Оптужени: Вероватно су се бориле одржавајући ред и мир.

Претседник: Шта мислите да ли су Немци, фашистички окупатори, имали користи од оваквих јединица СДС и СГС, чије су формирање у земљи били дозволили и вршили њихово наоружање?

Оптужени: Ја сам казао тренутне користи су можда имали, али не трајне.

Претседник: Данашњи претрес завршавам, а наставиће се сутрадан у 7 часова изјутра.

Претрес је завршен у 14 часова.